

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Gospodarske stvari.

Katere vrste grozdja naj bi se cepile po Dolenjskem na ameriške trte?

(Spisal R. Dolénc.)

Ker ni takih ameriških vrst grozdja, katere bi na Dolenjskem popolnoma dozorele in dobro, ne smrdeče vino dajale, treba bode dobre domače, to je evropejske vrste na ameriške cepiti ali požlahniti. Zdaj nastane pa jako jako važno vprašanje, katere domače vrste naj cepimo na ameriške podlage? — To vprašanje imenujemo jako, jako važno zato, ker je cela bodočnost dolenjskega vinarstva odvisna od tega, kako se reši. Ne dá se tajiti, da se na Dolenjskem v marsikaterem jako dobro ležečem vinogradu prideluje dosti preslabo vino. Da, večina je takih vinogradov. Pa v čem tiči vzrok temu? V prvi vrsti pač v tem, ker se čislajo prenizke, to je preslabe, prepozno zoreče vrste grozdja, ki imajo tudi v popolnoma zrelem stanu premalo sladkora, preveč pa kisline. Prvi pogoj, da se povzdigne dolenjsko vinarstvo na dostojno stopinjo, je pač v tem, da izvolimo prave vrste grozdja. Prave so pa za Dolenjsko tiste, katere zraven tega, da dobro, to je obilno rodijo, tudi zgodaj dozori in dajo sladkora bogat, kisline pa ubog mošt. No,

takih vrst hočemo nekoliko navesti, pri tem pa držati se sledeče razdelitve:

Prve vrste za jako fina vina, katera naj bi pa pridelovali je najpremožnejši posestniki v najfinejših legah.

Druge vrste za navadna namizna vina, katera naj bi pridelovali tudi manj premožni posestniki sploh.

V prvi razred vvrstiti moremo za bela vina: 1. nemški rizling, 2. beli burgundec, 3. sivi rulantec, 4. rumeni ortliber, 5. traminec.

Za črna vina: 1. črni burgundec, 2. vipavsko črno ribolo (pinolček, sladkočrn), 3. portugalko.

V drugi razred vvrstiti moremo pa sledeče trte za bela vina: 1. kraljevino, 2. vipavsko sipo, 3. italijanski rizling, 4. zgodnji rudeči, zeleno-rudeči in zeleni veltlinec, 5. belo vipavsko ribolo, 6. grganjo, 7. pravi javor, 8. hrustljati španjol (Gutedel). Gerganja je kaj priporočljiva za nizke, slani podvržene lege, ker jako pozno ozeleni. 9. Muškati, ta posebno zato, da se napravijo z njim navadni mošti bolj dišeči.

Za črna vina: 1. kavko (žametasta črnina), 2. modro frankinjo, 3. modro tirolko. To so iste, katere se bodo pomnoževale ter cepile na ameriške podlage v trtnici deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu.

Podlistek.

Dolenjsko prebivalstvo po narodnosti in veri.

Na dolenjsko stran računamo okoli 200.000 ljudi; pa ti niso vsi Slovenci, 1 desetina je Nemcev (Kočevarjev, drugih Nemcev, in tistih Slovencev, ki so se nekako za Nemce vpisati dali).

Največ Nemcev (Kočevarjev) biva v kočevskem okrajnem glavarstvu, kjer jih je ena tretjina. Nekaj Kočevarjev biva tudi v novomeškem in črnomaljskem glavarstvu. Drugih Nemcev ima pa litijško glavarstvo primeroma največ na Dolenjskem.

Po sodnijah so Nemci na Dolenjskem tako razvrščeni: Največ Nemcev (Kočevarjev) ima kočevski sodnijski okraj, kjer je skoro $\frac{3}{4}$ Nemcev, in dobra $\frac{1}{4}$ Slovencev. V tem po večini nem-

škem sodnijskem okraji bivajo Slovenci v teh občinah: Trava, Kostel, Osivnica, Draga; nekoliko tudi: v mestu kočevskem, Novi Lazi, Mala gora, Srednja vas, Morovec, Log itd.

Vsi drugi sodnijski okraji na Dolenjskem so po veliki večini slovenski. Kočevske občine so le v sledečih sodnijskih okrajih: Novomeški (kacih 2400 Kočevarjev v Črmošnjicah in Poljanah ($\frac{2}{3}$ Kočev.), črnomaljska Planina, Dobliče, Maverle, Češplje, Kot okoli 900 Kočevarjev) žužemberški (Topla reber okoli 900 Kočevarjev) in ribniški (Dolenja vas okoli 300 Kočevarjev). Najmanj Nemcev štejejo ti-le sodnijski okraji: velikolaški (11), trebanjski (38), zatiški (55).

Izmed mest šteje Novomesto največ Nemcev (pa so menda večinoma bili takrat l. 1880., ko

Konečno moram pripoznati, da je mogoče, da se nahaja na Dolenjskem še marsikatera jako fina, vse priporočitve vredna vrsta grozdja, bodi si za bela ali pa črna vina; pa treba je dolenjske vrste še-le spoznati ter strokovnjaško skusiti. To bode zopet naloga vinarske šole na Grmu.

Iz „Kmet.“

Dolenjsko sadjarstvo.

Ob priliki Tržaške razstave l. 1882. pisal je grof H. Attems o Dolenjskem sadjarstvu to-le: Dolenjsko sadje je take oblike in barve, da se vidi, da je raslo v južnem podnebju. To bodi pa kažipot, kako je v tej pokrajini vrediti sadjarstvo, ki ima glede podnebja toliko prednosti pred planinskimi pokrajinami. Jaz menim pred vsem pridelovanje dobrih in pravih zimskih hrušek, ki pri nas na Štajerskem nič kaj prav nočejo zoreti. — Dolenjsko poleg Goriškega postalo bi lahko za te vrste sadja glavni pridelovalec za Dunaj in za Rusko. Rusko dobi sedaj sadje iz Krima, največ pa s Francoskega. Trst naj bi se oziral na te razmere in delal pot Dolenjskemu in Goriškemu sadju.

Tudi mi smo tega mnenja, ker smo dobro prepričani, da umno sadjarstvo reši Dolenjskega kmeta popolnega ubožanja. V to svrhu treba je, da se pobriga inteligencija za to stvar, zlasti pa učiteljstvo, in da se opusti nesrečna misel, da je vinarstvo edina mogoča stroka kmetijstva na Dolenjskem.

Iz „Km.“

Pomagaj si sam!

„Pomagaj si sam, pomagali ti bodo drugi, pomagal ti bo tudi Bog!“ Te besede veljajo v sedanjem času posebno nam Dolenjcem; vzemimo si jih k srcu ter delajmo po njih, sicer ostanemo kakor siromak, ki od hiše do hiše hodi in prosijači ter povsod kaže in pripoveduje, da je

je bila ljudska štetev, le nemškutarji.) 406, a Slovencev 1612. *) Najmanj Nemcev šteje Črnomelj, namreč 31, pa 1018 Slovencev. Metlika je štela 1125 Slov., 69 Nemcev, Krško 796 Slov., 38 Nemc., Kostanjevica 437 Slov., 21 Nemcev, Višnjagora 341 Sl., 20 N. Nemško mesto Kočevje je imelo pod svojo streho vendar še 85 Slovencev.

Izmed trgov je kazala Litija najbolj še nemško lice, ondi je bilo 384 Slov., a 93 Nemcev, potem Radeče 601 Sl., 85 N. Sami Slovenci bivajo v Sodražici (732) in v Kostelu (66). Drugi

*) No, no, ne 406 tudi 40 pravih Nemcev ne najdeš v Novem mestu, če jih prav iščeš opoldan z gorečo svetilnico. Slagar.

siromak in samega sebe miluje, češ, da si pomagati ne more — kar pa pri polovici beračev gotovo ni tako. Koliko je beračev, ki so se poprijeli beraške palice, kakor cigan ciganjarije, in jim še na misel ne pride, da bi jo kedaj odložili, zanašaje se le na pomoč drugih, ostanejo vedno prosijački.

Pomagajmo si sami, da se z nami ne zgodi, kakor s takimi siromaki. Pa kako si bom pomagal, rekel bo kedo, če mi trsje gre v nič, če sadja ne pridelam, če senožeti nimam, da bi živino redil? Na tem malem polju pa, kar ga imam, komaj pridelam toliko, da preredit sebe in družino. Pomagaj si, če si moreš, če si nimaš s čim!

Ne, dragi moj! ne, ni tako, ne miluj se samega sebe. Ako te je zapustilo trsje, ako ne moreš zaradi pomanjkanja senožeti živine rediti in tudi sadja ne pridelaj, vendar nisi še tako reven; imaš rodovitno zemljo, ugodno podnebje, imaš vse, s čimhr si lahko napravljajš premoženje. Poglej po „gmajni“! Poglej, kako ti raste iz rodovitne zemlje samo robidovje! Kaj to ni škoda? da, greh je, zapravljivost! Ko bi Krašovec ali Vipavec imel tako zemljo, verjemi mi! vrgel bi se na kolena na-njo in jo poljubil, kakor kapucin poljubi tla, predenj se vsede k mizi, potem pa bi se spravil nad njo ter jo mahal s svojim pikonom, da bi mu ne kapal, ampak s curkoma tekkel pot in kite pokale; in to bi delal vso zimo, ko ti sediš lepo doma pri peči in čakaš, kedaj bo prišlo kaj dobrega iz peči, pripravil si si morda uže puterh vina, da bi se dobro pogostil. Verjemi mi, da se ti še proti Vipavcu dobro godi!

Ne, to ne gre tako naprej, časi so minuli, stare navade naj tudi zginejo. Tam na „gmajni“ pod vsakim robidičnim grmom, ob katerega se smučje sedaj poleti živina lačna, da se skoz njo sveti, ti je cekin zakopan, a treba ga poiskati, treba grmovje izruvat in na njegovo mesto nasaditi sadno drevje. Tako se bo sprehajala živina poleti v senci pod sadnim drevjem in se pasla

trgi imajo: Turjak 208 Slov., 10 N., Ribnica 972 Sl., 29 N., Žužemberk 887 Sl., 59 N. in Mokronog 779 Slovencev, a 76 Nemcev.

Razen Slovencev in Nemcev je še na Dolenjskem 428 ljudi druge narodnost. Med temi 256 Hrvatov, in sicer v črnomaljskem okraji 256, (Adlešiče — Bojanci; ostali so najbrž Lahi.

Po veri so pač skoro vsi Dolenjci katoličani. Nekatoličanov je po Dolenjskem samo 290; od teh je 245 grškovzhodnih ali pravoslavnihi (Vlahov), ki so v Adlešiški občini — Bojanci.

Protestantov je na Dolenjskem le 34., in sicer jih je 14 v litijskem, 12 v novomeškem glavarstvu. Judje so na Dolenjskem samo 3, in sicer v kočevskem glavarstvu.

po obilnej travi, ki je sedaj še skrita pod grmom kot od mnogo let nakupičen zaklad. Takrat, dragi moj, se bo že nekoliko zboljšal tvoj stan in rekel boš: „Dolenjske Novice“ so povedale resnico.

Pečene ptice, ljubi moj, je Bog obrnil od nas po trtni uši in družih nezgodah. Treba bo z naprej podelati vse ptice, purane itd. v škornice sebi in otrokom, da bo moč po delu in v šolo! Da boš mogel kaj dobrega privoščiti sebi, to bo težko, a dalo se bo, samo hoteti moraš, le poslušaj me, kako!

Ker ti je uš vinograd uničila in svet hudo visi, pojdi in izkoplji še tiste ničvredne ostanke trsja, nasadi sadnega drevja, obsej svet s travo, da ti nalivi zemlje ne odnesejo, potem pa polivaj z gnojnico in potresaj vsako ali vsaj vsako drugo leto s pepelom. Vsega tega si pri hiši lahko pridelaj, če si le količkaj skrben, in pa še dosti družega dobrega gnojila. Tem potom napravil si boš senožeti, živino boš lahko ravnal in tvoj stan se bo zboljšal; pridelal si boš pa tudi sadja, katerega boš na ptuje za drage novce prodajal.

Ako ti je uš zatrla malo viseči vinograd ali imaš drug tak svet, ki je lepo proti solncu obrnjen in bi bil pripraven za vinograd, prekoplji ga meter na globoko in zasadi s cepljenimi ameriškimi ključi. Kako se to naredi, ti dopovedo gosp. učitelj, rad ti dopové pa tudi kmetijski list „Kmetovalec“ in vem da tudi „Dolenjske Novice“, le vprašaj jih. Kje dobiš ameriške trte, zveš tudi pri teh lahko, pomagali ti bodo vsi prav z veseljem vsak po svoji moči, le s zupanjem se obrni na nje. Napravi si pa tudi sam svojo trtnico in drevesnico, da ti pozneje ne bo treba ne enega, ne družega okoli iskati.

O slovenščini in nemščini po naših šolah.

O tej stvari so začeli slovenski časopisi z nova pisati. Priložnost v to jim je dala naredba najvišje šolske gosposke na Kranjskem, po kateri se morajo slovenski otroci na Kranjskem učiti nemščine na tistih šolah, kjer so trije ali štirje učitelji. Ta naredba tudi določuje, da se slovenski otroci prvo in drugo šolsko leto ne smejo še mučiti s tem tujim jezikom, ampak da se poduk v njem prične še le, ko hodi otrok tretje leto v šolo. Ali je s tem ukazom vse tako vrejeno gledé nemščine in sloveščine na Kranjskem, kakor je prav, pametno in potrebno? Skoro da so šolske gosposke vse prav ukrenile; kajti sedaj veljajo v tej zadevi na Kranjskem te-le pametne naredbe: Razen kočevskih šol so vse enorazredne šole (z enim učiteljem) slovenske; na teh šolah ne gre, da bi učitelj podučeval še v nemškem jeziku; zakaj za to nima časa. Dvorazredne šole morajo pa tudi

slovenske biti; tudi na teh šolah ne sme učitelj ukazati učencem, da bi se nemško učili. Pač je pa na teh šolah učiteljeva dolžnost, da vpraša otroke in njih stariše v začetku šolskega leta, ali bi se kateri hotel učiti v posebnih urah nemščine. Če se oglasi 10 ali več takih otrok, podučuje jih učitelj nekaj ur na teden v tem jeziku, za kar ga plača dežela posebej, ne da bi bilo treba starišem za to kaj dati. V novomeškem okraju so na pr. dvorazredne šole te-le: Dekliška šola v Novem mestu, zasebna dekliška šola v Šmihelu, potem so dvorazrednice v Št. Petru, v Mirni peči, v Trebnjem in na Mirni. Na teh šolah se sme torej nemščina kot prostovoljni predmet učiti. Kjer so pa nemške dvorazrednice, na pr. v Čermojnicah, ondi se pa sme slovenščino učiti kot svobodni predmet, kar bi Kočevarjem tako dobro koristilo, kakor nekaterim Slovencem nikakor ne škoduje, če nekoliko nemščine znajo. Trirazredne in čveterorazredne šole (nekdaj se je reklo normalke in glavne šole) morajo biti slovenske po vsem Kranjskem, kjer so le Slovenci. A nemščina mora biti na njih taki nauk, kakor je krščanski nauk ali slovenščina, pisanje, risanje itd. A po novem ukazu deželne šolske gosposke v Ljubljani je to toliko boljše, ker se bode učila še le v tretjem šolskem letu, ne pa že v prvem, kakor je bilo do sedaj navadno. Do sedaj se je nalagalo otrokom, malim otročičem, preveliko bréme. Vsaj veste, da ni lahko, učiti se brati, pisati, računati. Težko se je priučiti vsemu temu v znanem materskem jeziku; a komaj se je otrok nekoliko naučil vsega tega v slovenskem jeziku, že je začel učitelj kazati mu druge, nemške črke in besede, že je moral delati poleg slovenskih pismen še nemške, in že ga je pital z nemškimi besedami, ko še ni slovenskih vseh razumel, in ko še vseh slovenskih besed ni mogel izgovarjati. No, zdaj bode boljše, ko se bode otrok skozi dve leti vseh potrebnih reči le v slovenskem jeziku učil. V tretjem šolskem letu bode pa še lože premagal nemščino, v kateri bode potlej napredoval toliko hitreje. S to naredbo smo mi še precej zadovoljni. Nekateri pravijo sicer, da naj bi bila nemščina tudi na tri- in čveterorazrednih šolah prostovoljen predmet; ali pa da bi bila šolska gosposka ukazala, da naj se še enakorazrednim nemškim šolam (na primer v Kočevji), vpelje nasprotno tudi slovenščina kot predmet. Ta misel tudi ni napačna; zlasti ko bode v resnici le malo otrok na Kranjskem nemščine potrebovalo; in če pa po eni strani slovenski otroci tega jezika potrebujejo, treba je na drugi strani kočevskim in drugim nemškim otrokom pa slovenščine. Naj bo temu že kakorkoli. Mi z veseljem poudarjamo, da napredujemo kranjski Slovenci gledé slovenščine po šolah. Želimo le, da bi se tudi po uradih nemščina umak-

nila slovenščini; želimo, da bi gospodje c. kr. uradniki, odvetniki, notarji, župani in njih pisarji, župniki in učitelji, trgovci in vsi stanovi od kraja po Slovenskem pisali vedno bolj in bolj v našem lepem jeziku. Posebno pa bi iskreno privoščili štajerskim in koroškim Slovincem, da bi jim šolske gosposke tako uredile njih šole, kakor je to šolska vlada storila kranjskim Slovincem. Zakaj, dobro vemo, da imajo na Štajerskem slovenski otroci zelo zelo nemške, na Koroškem pa skoro čisto nemške učilnice, ki so za-nje — mučilnice.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Naši bratje na Štajerskem imajo za mesta volitev v državni zbor na mesto nemško-liberalnega poslanca Foregerja, ki se je bil poslanstvu odpovedal. Upamo, da bodo zmagali pošteni Slovenci s svojim kandidatom g. dr. Karolom Gellingsheim, ki je jako pošten in nadarjen vradnik.

Po vsem Slovenskem smo imeli zadnji čas izvanredno debel sneg. Na Notranjskem ga je bilo toliko, da je bilo ustavljeno vse voženje po železnici, da celo telegraf je bil na mnogo krajih pretrgan.

V državnem zboru se je sklenilo, da bodo imeli naši bankovci tudi dalje samo nemški in mažarski napis — na vse druge jezike so pozabili, kakor bi jih ne bilo v Avstriji? Čudno, da so k temu pomagali slovanski Poljaki!

Nemški katoličani si pri nas jako prizadevajo, da bi zopet dobili versko šolo. Tudi naši škofje so se o tem dolgo posvetovali na Dunaju. Upamo, da se jim bode reč posrečila.

Hrvatje imajo veden boj z Mažarji. Ti jih namreč želé pritiskati, kakor to delajo v mnogih krajih Nemci s Slovani. Ali Hrvatje so precej sami krivi, ker je veliko njih poslancev tacih, da v vsem dajo prav Mažarjem.

V hrvaškem deželnem zboru se je sklenilo, da se bodo odslej dalje volili poslanci za pet let, ne pa samo za tri leta kakor doslej.

Kaj je novega po širokem svetu?

V **Bulgariji** je sicer mir — to-da podoben morski tišini pred viharjem. Kneza še nimajo. Nekteri trdé, da bodo zopet izvolili Aleksandra Batenberga. To bi bila zanje gotova nesreča, ker bi ga Rusija nikakor ne trpela.

Nemški državni zbor se peča s tem, kako bi se popravile ostre postave zoper katoliško cerkev. Upati je, da bode dobila cerkev polagoma nazaj svoje pravice.

Strah pred vojsko se vedno bolj manjša, da si nikakor še ni zginitil. Francozi in Nemci se gledajo nekako manj pisano.

Na **Ruskem** so grozni nihilisti (ljudje brez vsake vere, ki bi radi prevrnili ves obstoječi red) jako nevarni. Zadnji čas so poskušali ti vrage v človeški podobi umoriti cara Aleksandra. Posrečilo se jim ni, ker se je grozni naklep poprej zvedel. Nekaj hudobnežev imajo pod ključem. Kaj jih čaka, pač lahko vgame vsakdo.

Nemški cesar je obhajal 22. preteč. meseca jako slovesno svojo 90letnico. Res redka starost. Bog mu je dal veliko zemsko slavo, zmage v vojskah zoper nas in Francoze in pri tem ga pa še ohrani pri življenju izjemoma dolgo!

Laški ministri hočejo zopet odstopiti. V Afriki gre Italijanom slabo. Pač jim je žal, da so kedaj šli v one vroče kraje, ali kesanje je pršlo prepozno.

Piše se nam:

Iz Mokronoga. (Nesreče.) — 3. marcija je delal Jožef Povše iz Gorenjega Lakenca s svojim tovarišem klaftre. Bilo je v bregu; tri bukova drevesa so ležala eno vrh družega. Ko prežagata gorenje drevo, se pomakne naprej ter Povšeta tako zgrabi za levo nogo, da mu od kolena doli meso kar čisto proč odtrga, kost pa je ostala cela. Bil je pri zavednosti previden s sv. zakramenti; čez tri dni je umrl ter zapustil revno vdovo in nepreskrbljene otroke. — Janez Magušič, z Brezovca pri Mokronogu doma, je sin revne vdove, 18 let star in kaj slabega obnašanja. Še mlad, pa vendar je uže videl ječe na ljubljanskem gradu zaradi tatvine. Ko ga je spremljevalec izročil občini je bil Janez „frej“. Od veselja se je brž napil šnopsa, tako da je pozno v noči mislil, da gre domov, pa je šel naravnost od doma. Pod nekim kozolcem je zaspal. Ker je hodil po snegu, bili so mu škornji mokri. Zjutraj so ga našli; noge so bile s škornji vred zmrznjene. V bližnji hiši so ga sezuli neprevidneži — in koža se je potegnila z nog ob enem s škornji. Domač dohtar je spoznal, da zanj ni druge pomoči, ko noge mu proč vzeti. Poslali so ga v ljubljansko bolnišnico. O nezmernost, grda pijanost! Da bi vsi malovredni šnopsarji premislili, koliko se zgodi nesreč po tem strupenem šnopsu, gotovo bi se zmanjšala pijanost. To daj Bog!

Iz Št. Jurija pod Kumom, 14. marcija. — Včeraj, to je 13. t. m. je jelo snežiti in danes ga je uče precej. Pa kaj, to bi uže vse pozabili, saj je še čas, ko bi se ne bil oglasil še neki drug neljubi gost — škrlatica, katera se je priklatila menda uže precej po pričetku letošnjega šolskega leta v naše Kumljanske hribe. 8. t. m. je bil tukaj c. kr. okrajni zdravnik iz Krškega in je preiskal več hiš, kjer so ležali bolni otroci

za to boleznijo. Previdel je, da se bolezen zelo širi; zato je ukazal šolo za ta mesec ustaviti. — Tudi so se ta dan gospod kaplan preselili v svojo novo službo v Šmartino pri Litiji. Zeló jih pogrešamo, posebno zaradi njihovih cerkvenih govorov. Žalostno je pa tudi za Št. Jurijce, ker zaradi pomanjkanja duhovnov ne dobimo še kmalu družega gospod kaplana. Elna ta tolažba je še, da so naš preč. gospod župnik Janez Vidregar vneti, delavni in še trdni, da imajo ob nedeljah in praznikih celó dvakrat sv. mašo in popoludansko službo božjo.

Gradec, 21. marcija. — Ko prebiram drage mi „Dolenjske Novice“, vidim raznovrstne dopise iz mnogih krajev slovenskih. Vsak dopisnik potrudi se, da naznani bralcem kaj novega, bodi-si veselega ali žalostnega. Ta opisuje vse hvalevrednega kmetovalca, kateri naj bi bil v izgled mnogim. Drugi naznanja, da se je zopet ustanovila nova podružnica sv. Cirila in Metoda, kar naj bi se zgodilo še v mnogih drugih krajih po Slovenskem. Bog daj tej prekoristni družbi še več dobrotnikov in podpornikov, da se bomo tudi mi Slovenci mogli kazati pred svetom s številskami dobrotnikov, kakor sem videl to v „Grazer Tagespost“ za nemški „šilverein“. Tretji dopisnik zopet opisuje lepe dni prve spomladi. Tudi tu bili so uže lepi dnevi, bilo je uže skoraj pregorko, ko sem se sprehajal v zimski suknji; ali danes bilo bi pá dobro, da bi oblekel dve — ena je skoraj premalo. V nedeljo 13. t. m. je začelo snežiti zjutraj in je snežilo do petka neprenehoma. Danes imamo prav občutljiv mraz. Lepo pa se vender razlegajo glasovi drobnih pevcov. Sedaj, ko pišem te vrstice, žvižga veselo črni kos na bližnji strehi. V njegovih prsih ne ugasne up do lepe spomladi, če ravno leži po hribih in dolinah bela odeja. Kos poje in žvižga veselo, dasiravno ga morí morebiti glad. Drobnata daje nam lep izgled, le ne izgubiti poguma, če nam kaj izpodleti, če se ni obnesla dobro prva poskušnja, naredimo še drugo. Pregovor pravi: „Drevo ne pade na prvi mah.“ Le ne obupati, kakor sem se tega uže mnogokrat prepričal pri naših sadjerejih. Tem je navadni izgovor, če katerega nagovoriš, da naj poskusi saditi sadno drevje: „Sem uže zasadil, pa saj pri nas ne raste; pri nas ni zemlja zato“ i. t. d. Primerilo se je, da sem v pogovoru na vrtu začel nagovarjati soseda, da naj napolni prazne prostore z mladim drevjem. A odgovoril mi je: „Pred petimi leti sem zasadil mnogo drevja, pa saj ne raste spak, vedno so manjši, koliko jih še raste. Le poglej, kakošni so — par menim, da jih še stoji!“ In pokazal mi je nekaj zanemarnjenih mladih drevesic, ki so rastla tu popolnoma pripuščena božjej vsegamogočnosti.

„Ja“ — rekel sem — „ako vsadite drevo, morate ga tudi snažiti; pomislite, da s tem še ni vse storjeno, da ste vsadili drevesice. Snažite ga, gnojite mu! Kako se drevju gnoji in kako se snaži, se bode podučevalo v kmetski šoli v Grmu. Komur je mogoče, pošlje naj svojega sina v šolo, da bode imelo enkrat njegovo posestvo v gospodarstvu izurjenega gospodarja. Želeti bi bilo, da bi v vsaki vasi na Kranjskem bil sčasoma vsaj eden gospodar, kateri bi bil izšolan na kmetijski šoli.“

Iz Prečine, 25. marcija. — Naši kmetovalci pričeli so se zanimati za sadje- in vino-rejski zavod v Grmu. Te dni so me vprašali bolj odlični kmetovalci, ki imajo za ta zavod sposobne sinove, pod kakošnimi pogoji bi se sprejeli njih sinovi? Tudi se zanimajo osobito o govoru o kipenji vina, katerega bode nam preljubljeni gosp. vodja R. Dolenc 2. aprila govoril; samo to želé kmetje iz okolice izvedeti, jim je li dovoljeja pristop kot neulom „Narodnega doma“ in Čitalnice? (Odgovor: K predavanju sme priti vsakdo — toda le, če plača vstopnino, ker se predava v ta namen, da se dobi kaj denarja za novi ôler v „Narodnem domu“. Vstopnina je 30 kr.)

Tudi sem videl uže 22. marcija t. l. pri kmetovalcu Fran Zajcu na Kalu palec dolge trtne mladike s peresci, pri katerih se bodo pokazali v nekoliko dnevih uže grozdički, in sicer na belinski in muškadni trti.

Cepljenja čas je tukaj; zato je bi se pospešiteljem sadjereje priporočili, da nam kmalu pre-skrbê plemenitih plemen cepičev.

Domače vesti.

(Premembe.) Č. g. R. Merčun gre iz Šmartna pri Litiji kot kaplan v Tržič, č. gosp. M. Pakiž iz Št. Jurja pod Kumom pa na njegovo mesto v Šmarten. Č. g. Ig. Žitnik gre iz Dobernič v Ljubljano za vikarja v stolno cerkvo.

(Ces. kr. deželna vlada) dala je dne 11. marca 1887. l. Edvardu Fuxu, poštarju v Metliki, dopustilo za občasno (periodno) prevanjanje ljudi za črto Metlika-Rudolfovo.

(Imenovanje.) Gosp. Kazimir Bratko-vič, notarski kandidat v Radovljici imenovan je notarjem v Trebnjem, gosp. Nikolaj Lenček, notarski kandidat v Ljubljani, notarjem v Velikih Lašičah, gosp. Viktor Rozina, notarski kandidat v Rudolfovem, notarjem v Žužemberku.

(Deželna filokserna komisija) je sklenila, da se državna ameriška trtnica v Kostanjevici odda v oskrbovanje deželni šoli v Grmu, katera je že nakupila 60.000 ameriških trt, da

jih na šolskem vinogradu v Smolini vasi in v trtnici v Kostanjevici posadi.

(Za družbo) rokodelskih pomočnikov v Rudolfovem so darovali: gosp. dekan doktor J. Šterbenec 20 gld., gosp. župnik Matija Lavrič 3 gld., g. Neimenovan 5 gld., neimenovan župnik 5 gld., Ljubljanska hranilnica 50 gold.

(Nova pošta) se je dovclila za Leskovec, kjer je je res treba bilo.

(Vrla kmetijska podružnica) je v Radečah, ki je l. 1886. svojim udom brezplačno razdelila 12.600 gozdnih sadik.

(Pravo rusko laneno seme) dobi se pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani po znižani ceni (3 gld. 60 kr. za stari mernik).

(Za sadjarsko in vinarsko šolo v Grmu) je deželni odbor od dr. Rozine kupil vinograd v Trški gori za 3400 gld.

(Nesreča.) Mnogokrat se žalibog sliši in čita po časopisih, da ponesrečijo otroci bodi-si v ognju, bodi-si da padejo v vodo ali da so povoženi. Zadnji slučaj dogodil se je tū v torek opoldne. Voznik pridirjal je iz mesta in na ovinku pod klancem povozil sinčka gospoda G. Sreča je bila, da je bil voz prazen in lahek, da ni to, gotovo bi bilo dete vsmrteno. V prvi vrsti bilo bi jako priporočljivo, da dotična oblastnija strogo gleda na to, da vozniki na ovinkih in po klancih vozijo bolj polagoma. V drugi vrsti bodi starišem v opomin, da svojih otrok ne puščajo tako brezskrbno igrajoče se na cestah, katere križajo semtertjā vedno vozniki.

(„Matica Slovenska“) bō imela dne 13. aprila svoj 22. redni občni zbor z naslednjim razpravam: 1. Predsednikov govor. 2. Račun o društvenem novčnem gospodarstvu. 3. Volitev treh društvenikov. 4. Proračun za leto 1888. 5. Letno poročilo o odborovem delovanju. 6. Posamezni nasveti, predlogi, želje in resolucije. 7. Dopolnilna volitev odbornikov.

(Štiri velikonočne pesmi) in pesem za poroko z dvema napevoma za mešani in moški zbor je dal na svitlo gosp. Ig. Hladnik, organist v Loki, v drugem natisu. Gosp. Hladnik je znan kot dober skladatelj uže po nekaterih delih. Zato pač smemo priporočati to delce — zlasti še, ker je čisti dohodek namenjen dijaški kuhinji v Ljubljani.

(„Slovana“ pesniški del) vredeje od 1. aprila nadalje slavni naš pesnik Simon Gregorčič. To nam je poročstvo, da bode „Slovana“ prinašal samo izborne pesniške spise in zato ga še jedenkrat priporočamo slovenskemu občinstvu — upaje, da se bode varoval nekaterih napak, ki grde zadnje številke.

(Živinski sejmi) meseca marca so bili obiskani, kakor sledi: 3. na Toplicah, kamor

so prignali 1235 glav goveje živine; kupčija bila je živahna, za Trst so nakupili precejšnje število lepih volov. 7. v Novomestu; 618 kosov govede, kupčija slaba. 12. v Čermošnicah, kamor so prignali 612 glav goveje živine; tū je bila kupčija še precej živahna. 17. v Žužemberku, kamor vsled velikega snega niso živine prignali. 21. v Mirni peči; tu sem so prignali 820 glav govede, kupčija je bila pa slaba.

(Vreme) je bilo sredi tega meseca neznosno. Skoro ves čas je snežilo. S Trstom, Reko in Gorico ni bilo nobene zveze. Ker se je na pošti nakupičilo mnogo pisem in brzojavk, odpravili so bili iz Ljubljane vsled ukaza z Dunaja pošto po cesarski cesti v Trst, da je vzela seboj najnujniše pošiljatve. Dospela je samo do Postojine, od Postojine naprej je bila cesta vsa ledena, da ni bilo mogoče voziti. Zatorej je šla pošta iz Postojine naprej peš. Koliko neprilike je delalo ob tem času nečuvveno vreme, razvidno je iz tega, da je bila Ljubljanska pošta prisiljena, vrniti mnogim strankam denarna pisma, ker jih ne more odposlati dalje. Na vseh krajih je bila tožba o silnem snegu in o ustavljenem prometu. Telegrafska zveza bila je pretrgana na Krasu, ker je burja telegrafske droge prevernila. — Ljubljanski hoteli so bili s tujci prenapolnjeni. Na železnični progi Kameral Moravice-Reka je bil sneg povsod meter na debelo, v zarezah pa po štiri metre. Sneg je po gozdih gotovo veliko škode napravil. Kakor na južni železnici, tako je bil tudi na italijanski progi promet ustavljen in tudi mej Reko in Karlovcem zastavili so zameti železnični tir.

(Sneg) napravil je bil Ljubljanskemu mestu veliko troškov. Magistrat je imel pod vodstvom komisarja Križaja dan na dan 150—180 delavcev in 50—60 voz najetih, da so od ranega jutra do pozne noči odpravljali sneg. Nprestano sneženje pa je delo močno oviralo. — S streh so ga povsod ogrebali, ker so se bali, da silna teža poruši strehe.

(Uboge ptice). Od Save se je pisalo v „Slov. Nar.“ Za mesec sušec nenavadno visok sneg je najbolj iznenadil uboge ptičice. Predvčeraj je priletela v šolsko vežo (v Rajhenburgu) ljubka pasteričica ter se je — gotovo hudo gladna — dala dekli ujeti, a jaz sem jo potem izpustil, kar mi je sedaj žal, kajti pri sosedu so našli danes mrtvo pasteričico, morebiti ravno tisto. Fant istega soseda pa mi je danes povedal, da je videl danes pasteričico prileteti ter sestiti na rep njihove kokoši, s katerega se je kmalu zvrnila mrtva na tla. — Včeraj mej poludnem prinesli so mi šolarji zaporedoma onemoglih tičev, katere so v bližini šolskega po-

slopja v snegu našli, namreč jednega drozga, repnico, ščinkovca in škrjanca, a prva dva sta kmalu potem poginila, druga dva pa se v tičnici v nezakurjeni sobici še kaj dobro počutita. Danes zjutraj je dekla na mostovži prijela omahujočo tašico, katera bó tudi menda še okrevala, a kos samec, katerega mi je danes o poludne izročil četrtorazrednik H., — je kmalu potem zaspal. — Toliko krilatih pevcev pomoril je sušcev sneg samo okolu naše šole, kjer se tičem na določenem mestu hrana trosi, koliko še le v celej župniji, v celej Sloveniji, v celej Evropi! Onih treh prostovoljnih ujetnikov pa ne mislim izpustiti, dokler se ne pokažejo vijolice, ako ostanejo tako dolgo pri življenji. Prostost se jim bo dala v pričo šolske mladine. Jk.

(Sadjerejstvo ali ovočarstvo) s podobami, imenuje se knjiga, katero je spisal gosp. Rihard Doléne, vodja vinarske in sadjarske šole na Grmu, in se bo prve dni aprila meseca razpošiljala. Več o tem pové naznanilo na zadnji strani.

Razne vesti.

* (Koliko se povžije mesa na Francoskem in Angležkem?) Francozi povžijejo v letu 13000 milijonov kil mesa. Na vsakega Francoza pride skozi leto 34 kil 754 gramov ali 95 gramov na dan. Pri Angležih pa poje vsaka oseba primeroma 82 kil v enem letu. na dan pride torej na vsacega Angleža 224 gramov. — Kruha pa pravijo da pride na Francoskem vsaki dan na osebo 820 gramov.

* (Čebeloreja na Nemškem.) Leta 1883. so šteli na Nemškem panjeve čebel. Našteli so jih 1,911.748. Skušnja priča, da nanosi primeroma eden panj v letu nekako 10 kil medu in 5 kil voska. Nemške pridne čebelice napravijo torej 19 do 20 milijonov kil medu in 10 milijonov kil voska — kar je vredno nekako 30 milijonov nemških mark ali 18 milijonov naših goldinarjev.

* (Kako se godi po velicah mestih?) V Njujorku v Severnej Ameriki so našli lanskega leta na ulicah 5755 mrličev. Med njimi je bilo 1968 otrok, ktere so potegnili večinoma iz vode ali pa iz gnoja. Drugih 3787 so bili ali samomorci ali pa umorjeni, ali pa umrli vsled hitre smrti. — Kmetič, ali ni boljše v tvojej malej vasici?

* (Stari ljudje) se tudi še dandanes dobivajo na svetu in sicer ne ravno tako daleč od nas. V Hercegovini jih je dosti starih po 100 let. Jurij Matič v Bjelovičih je umrl star 120 let ter imel še vse zobe. Teodor Bukovič je umrl l. 1883 v Hrasmu star 123 let; na Ruskem je umrl pred par leti mož v svojem 148 letu.

Smešnica.

Ko so šli otroci iz šole, stal je pred šolo osel pri vozu. Začeli so ga dražiti. Lastnik njegov, priprost kmetič, prileti nad otroke in jih nažene. Mali Mihec pa, ki oslu ni nič storil, ne beži. V tem prileti kmet in znese svojo jezo nad njim ter ga loputne

po ustih. Takoj leti ta k šolskemu ravnatelju, da bi mu potožil, kaj se je zgodilo. Ali ker se je jokal, držal je roki na očeh. Srečal je drugega učitelja, in je vanj treščil. Učitelj je bil jezen in mu dal zausnico. Še bolj raztogoten, leti Mihec k ravnatelju rekoč: „Učitelj me je udaril, akoravno jaz nisem oslu nič storil.“ Ravnatelj je mislil, da ima fant učitelja za osla. Zato ga je še on počil. Mihec se je zelo razjokal, a tudi sklenil, nikogar več tožiti.

Ribničan pripoveduje: Uni dan sem bil boter sosedu; a ta ima fantov, kakor orgeljee piščal. Jaz hitro enega zgrabim, da ga ponesev v cerkev. Gospod fajmošter ga pogledajo in pravijo: Malo velik se mi vidi. Jaz tudi pogledam in zaupijem: Gospod, znotil sem se, — vzel sem lanskega.

Listnica uredništva.

Zaradi preobiliga gradiva nismo mogli vseh dopisov sprejeti; gosp. dopisniki naj toraj blagovolijo oprostiti, če dotične dopise za prihodnjič odložimo.

Žitna cena v Novem mestu 28. marca 1887.

Domače pšenice mernik 2 gld. 33 kr., Debelace (koruze) 1 gld. 40 kr., Soršice 1 gld. 90 kr., Rži 1 gld. 66 kr., Ječmena 1 gld. 66 kr., Ajde 1 gld. 20 kr., Ovsa 95 kr., Krompirja 90 kr.

Loterijske srečke.

Gradec 18. marca	70	20	61	64	34
Trst 26. marca	27	9	84	38	43

Gospodom, ki mi dopisujejo brez podpisa, povem, da uže več kakor pet let nisem bral nobenega anonimnega lista. Ako imate dovolj mark, le še pisajte za klinček, s katerim se list užge — za me ne, ker čital tudi dalje ne bodem nobenega.

Dr. J. Marinko.

Podpisani s tem potrjuje, da ni on zlobnega članka v „Deutsche Wacht“ niti pisal, niti inspiriral.

Rudolfovo, 29. marejia 1887.

Franz Brežnik,

e. kr. gimn. profesor.

[27]

Naznanilo.

Pisarna odvetnika
dr. Skedl-na

je sedaj v hiši g. Pintarja
št. 75., nasproti dosedanje pi-
sarne, v prvem nadstropji. [31-1]

Dva hlapca,

ktera sta konj vajena, se takoj v službo sprejmeta v
Hmelniško grajščino.

[22-2]

Oskrbništvo.

Sadjerejci!

Izvrstno knjigo z lepimi podobami

Vam je spisal gospod Rihard Dolenc, vodja dež. vinarske in sadjarske šole na Grmu poleg Novomesta. Izišla bo v moji zalogi pred prazniki. Cena 70 kr.

Najbolje je na poštni nakaznici naročiti, s katero se pošlje 75 kr. in zraven napiše natančno addresso s pristavkom za Dolenčevo sadjarstvo. Potem jo pošljem nemudoma in poštne prosto.

Janez Krajec.
Novomesto.

MLIN

z štirimi mlinjskimi kamni, stopami, žago, vso mlinarsko pripravo in z zemljiščem do 15 oralov, lastnika Matija Likovič-a v Butoraju, $\frac{3}{4}$ ure oddaljen od Črnomlja, se bo dne 17. aprila popoldne ob 2. uri iz proste rokepo dražbi prodal. Mlin je zidan, prostoren in prav v dobrem stanju. Cenjeno je vse na 4400 gld. proti plačilu v gotovini celega iznosa, ali pa tudi ene tretjine in ostale 2 tretjini proti intabulaciji na 6%. Natančneje se izve iz prijaznosti pri

[29] Franc Šušteršič-u,
trgovcu in posestniku v Črnomlju.

Zaloga koč za podplate,

dobrih in trpežnih, lastnega izdelka, priporoča po nizki ceni, strojarija

[32-1] Ivan Tomšič-a na Vrhniki.

Ponudba prodaje nove štacune.

Zaradi nagle smerti moje soproge sem jaz podpisani sklenil, mojo sedaj novo urejeno štacuno z drobnim blagom na glavnem trgu v Novomestu z vso štacunsko opravilo na prodaj ponuditi.

Kdor bi hotel to štacuno, katera je v dobrem tiru z dobrimi pogoji kupno prevzeti, naj se oglasi pri podpisanemu trgovcu

[28-1] Valentin Oblak-u.

Prodajalnice v najem.

V Novem mestu oddate se dve prodajalnici, jedna na glavnem trgu, druga nasproti c. kr. okrožne sodnije takoj v najem. Natančneje izve se pod naslovom:

Hišni gospodar št. 46.
[21-2] restante Novomesto.

Zugmajer-jevi plugi

št. 2 po 11 gld., št. 3 po 12 gld., plužne po 6 gld. se dobivajo pri Adolf Gustin-u v Novomestu, pa tudi le samo pravo koroško železo in drugo železnino iz prvih tovarn. Tudi specerijsko blago. [26-1]

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

V prodajalnico z mešanim blagom sprejme se takoj

učenec

kateri je dobrega vedenja in je saj en razred gimnazije ali realke dovršil. — Kje? pové vredništvo „Dol. Novic“.

[25-1]

POSESTVO

v bližini Kostanjevice ležeče,

ki meri 30 oralov 975 □klafter, ima zidano z opekami krito bišo, vsa gospodarstvena poslopja v dobrem stanu in 3 verte s finim sadjem, je zavoljo selitve na prodaj. — Več se izve pri

Ani Kandolini

[12-3] v Kostanjevici.

Mokriška grajščina

(pošta Jesenice na Savi) prodaja:

Semenski oves: Triumf 100 kg. 15 gld.
Ligovo 100 „ 12 „
Semenski krompir: Najboljše vrste, kakor: Carly
[9-5] Vermont, Magnum bonum, Gripple
castle 100 kg. 6-8 gld.
Semensko ajdo: Škotsko, srebrno sivo 100 kg. 8 „
Vrbove sadike: Salix viminalis, salix viminalis pur-
purea in salix amygdalina 1000 kosov po 2 gld.
Fižol (ovijač) 1 hektoliter 12 gld.

V najem se dá!

Vrt za sočivje, — poldrugi oral vrta z sadnjim drevjem in travo; če bi kdo želel, tudi še več zemljišča. — 100 kvadratnih sežnjev velika lešica za špargeljne (Spargelbeet). — Prostorno stanovanje in velika klet v gradu Velika vas pri Krškem. Več pové:

[33-1] M. Fahrner na Raki.

V najem se takoj dá

v Sevnem na znožji tržke gore poleg Bajnofa, gostilna z vso opravilo, pri kateri je tudi mesarija in prodaja tabaka, ter četrt grunta. Vse je v najboljem stanu. Več se izve ravno tam. [31-1]

Kranjske in nemške detelje,
očiščeno seme predenca (žide),
gorenjski gips za deteljo in travnike.
tako tudi
cement za zidanje vodnjakov
se dobi pri

Franu Kastelicu,
trgovcu v Kandiji.

priporoča tudi [24-2]

železnino in špecerijsko blago.

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.